

Ett gyllene tillfälle? Den politiska utvecklingen i Somalia

Emma Skeppström

Det senaste året har Somalia genomgått en politisk process som syftar till att avsluta den övergångsperiod som landet befunnit sig i sedan 2004. Somalia har fått en ny konstitution, ett nytt parlament och en ny president. Processen har dock varit kantad av problem och det kommer att dröja många år innan Somalia kan anses vara politiskt stabilt och förmöget att på egen hand upprätthålla säkerheten i landet.

I över två decennier har Somalia härjats av inomstatliga konflikter och saknat en centralregering med kontroll över territoriet. Många försök har gjorts för att hitta en lösning på konflikten i Somalia. Det senaste i raden är det så kallade Kampalaavtalet från 2011 där Somalias dåvarande president och talman kom överens om att val av en ny president och talman skulle ske senast den 20 augusti 2012. Därefter utarbetades en färdplan för att övergångsperioden skulle kunna avslutas senast detta datum.

Färdplanen fastställde bland annat att en ny konstitution skulle tas fram och att ett nytt parlament och en ny president skulle utses. Implementeringen av färdplanen har dock varit kantad av problem. En ny konstitution har visserligen antagits och ett nytt parlament och en ny president har utsetts men konstitutionen är långt ifrån färdig och vissa av de insvurna parlamentsledamöterna är forna krigsherrar. Det nya parlamentet kommer att behöva fortsätta arbeta med att utveckla konstitutionen och i realiteten går Somalia nu in i en ny övergångsperiod på tre till fyra år. Viktiga frågor som återstår är bland annat vilken status Mogadishu ska ha och hur maktfördelningen mellan centralregeringen och de olika regionerna ska se ut.

En ny president valdes något försenat den 10 september 2012. Förhandstipset var att sittande president Sheikh

Sharif Sheikh Ahmed skulle bli omvald, något som hade påverkat legitimiteten för hela den politiska processen eftersom han setts som ett hinder för en positiv utveckling i Somalia. Istället valdes Hassan Sheikh Mohamud till president. Detta kan ses som ett steg i rätt riktning då han inte kopplas till den tidigare regeringen.

Stora delar av Somalia och den somaliska befolkningen inte har varit involverade i den politiska processen. Den har letts av ledarna för respektive undertecknare av färdplanen. Valet av parlamentariker, liksom valet av president, ska ha präglats av otillbörlig inblandning, bland annat från den tidigare presidenten. Detta ska ha skett genom korruption och hot.

En aspekt som komplicerar Somalias väg mot fred är att centralregeringen fortfarande saknar kontroll över stora delar av landet. Det väpnade motståndet utgörs framför allt av al-Shabab, som kontrollerar större delen av centrala och södra Somalia. AU:s insats AMISOM genomför tillsammans med regeringsstyrkorna en offensiv mot al-Shabab och organisationen är kanske mer trängd än någonsin. Samtidigt har al-Shabab officiellt deklarerat att man numera utgör en del av al-Qaida.

Al-Shabab har lidit många motgångar det senaste året men är långt ifrån besegrade. AMISOM:s plan verkar nu vara att ytterligare försvaga organisationen genom att slå mot den viktiga hamnstaden och al-Shabab-fästet Kismayo. Det är framför allt kenyansk trupp som leder denna offensiv. Flera personer aktiva inom organisationer som arbetar i Somalia har varnat för de möjliga riskerna för civilbefolkningen av en sådan offensiv. Det har hitintills inte funnits någon plan för hur de områden som AMISOM tar kontroll över ska hanteras efter den militära offensiven.

AMISOM har inga civila resurser som kan följa efter en eventuell militär seger. Detta är en fråga som det internationella samfundet behöver hantera.

Det är också viktigt att lyfta fram den regionala dimensionen av konflikten i Somalia. Flera av Somalias grannländer har intressen i landet och har över tid blandat sig i konflikten. Etiopien och Eritrea har bedrivit ett proxykrig, dvs. krig genom att stötta varandras motståndare, i Somalia. Etiopiens agerande i Somalia påverkas också av oroligheterna i den egna regionen Ogaden, där stora delar av befolkningen är somalier. Kenya vill skapa en buffertzon mellan sig och det oroliga grannlandet och har därför stöttat skapandet av en autonom region i södra Somalia, Azania, även kallat Jubaland. Grannländerna har också oroats över Somalias hisotrisk ambition att skapa ett Storsomalia, vilket skulle inkludera Ogaden, nordöstra Kenya samt Djibouti. Dessutom vill inte länderna i regionen se en spridning av den radikala islamism som al-Shabab står för.

Hur grannländerna kommer att agera framöver är svårt att förutse i nuläget, i synnerhet efter Etiopiens premiärminister Meles Zenawis död. Vilken roll Etiopien kommer att spela i regionen är för tidigt att säga men det finns en risk att Zenawis frånfälle leder till ökad instabilitet då flera grupper inom landet ser ett tillfälle att agera i protest mot den sittande regimen och för att öka sitt eget inflytande. Månaderna före Zenawis död ökade de inhemska protesterna i Etiopien. Ett instabilt Etiopien kan få säkerhetspolitiska konsekvenser för hela regionen.

Även utvecklingen i Kenya kan komma att påverka konflikten i Somalia och vad som händer i regionen framöver. Muslim Youth Centre i Kenya har nära band till al-Shabab och ska ha deployerat flera celler i Kenya för att kunna genomföra terroristattacker. Detta talar för ett fortsatt engagemang i Somalia-frågan från Kenyas sida. Samtidigt kan det stundande presidentvalet i mars 2013

göra att Kenya allt mer kan komma att behöva fokusera på intern konflikthantering.

Det internationella samfundet har hittills intagit en positiv hållning till de steg mot förändring som Somalia har tagit. Risken för fortsatt instabilitet är dock stor. Den nya regeringen riskerar att inte accepteras av den somaliska befolkningen då processen inte varit inkluderande och allt för styrd av det internationella samfundet. Det finns också en osäkerhet i hur de personer som förlorat sina positioner kommer att agera framöver. Samtidigt är al-Shabab långt ifrån besekrat och det finns andra väpnade grupper som är beredda att slåss mot en centralregering. Allt talar därför för fortsatt väpnad konflikt mellan centralregeringen och väpnade grupper i landet och vägen framåt är allt annat än självklar. Ett troligt scenario är att det kommer att dröja många år innan Somalia är så pass stabilt att landet inte längre behöver internationellt stöd för att upprätthålla säkerheten i landet.

Emma Skeppström
Säkerhetspolitisk analytiker